

Pretutindeni Măniuțiu presară simboluri: autoflagelare, măști, călușuri, laptele, apa, cartea, plasma finală în care se succed imagini ale războaielor noastre recente, urmele cretei, lecția, martorul-narator, femeia gravidă (mama celor ce sunt) ce-și refuză sarcina într-un avort universal al umanității, al speranței. „A fi” se prăbușește în moarte. Ultima scenă, cea în care Hecuba se întâlnește în moarte cu fiul și fiica, scenă de o picturalitate magică, țesută în mișcare frântă și în trup gol, în sân, în maternitate amplă, în geneză și stingere, închide magistral această poveste care ne privește pe toți și pe fiecare în parte.

Ceea ce surprinde plăcut în zona evoluțiilor actricești este coeziunea grupului, reușită destul de rară pe scena TNI (e încă de actualitate rateul ieșean din *Uriășii munților* al lui Silviu Purcărete). În special mulțimea femeilor alcătuiește un personaj compact, plurivoc, o unitate în diversitate aptă să grefeze fin, dar prompt, în jurul dialecticii parmenidiene Unu-Multiplu. În corul aheilor, actorii simt nevoia să iasă în evidență, mai ales prin corifei („solistul” Cosmin Maxim, Doru Aftanasiu, Octavian Jighirgiu).

Ca reușită actricească, asupra a două personaje aș vrea să atrag atenția: Petru Ciubotaru face un Odiseu impecabil, antieroul în care măreția se întrepătrunde cu decadența, în care replica rostită grav se sparge sugestiv în ludica alegere a fecioarei sacrificate („Ala bala portocala...”). În al doilea rând, impresionant personajul lui Gelu Zaharia (*Talthybios*), postură în care actorul ieșean, mizând pe un firesc pe care aproape că nu i-l bănuiam, creionează un martor/narator pentru cele ce se petrec, al cărui somn final indică, din nou, sfârșitul faptelor, al istoriei. În rolul Hecubei, Doina Deleanu nu mi-a stârnit nici milă, nici teamă, cele două deziderate ale tragediei antice. Are o anume linearitate în interpretare ce sărăcește considerabil personajul. Tocmai Hecuba ar fi trebuit să contrabalanseze senzația de intelctualitate ușor elitistă pe care ți-o furnizează, pe alocuri, spectacolul. N-a fost să fie!

Dincolo de orice alte considerații, e la îndemâna oricui să vadă în „beznele” montate la Iași un spectacol mare. Măniuțiu și-a făcut treaba, Măniuțiu poate să plece. Să sperăm că „beznele” manageriale ale Naționalului ieșean vor găsi stropul de lumină necesar ca destinul acestei montări să fie unul mai fericit decât al ...Hecubei.

Teatrul Național „Vasile Alecsandri”, Iași – Aici, la porțile beznei, scenariu dramatic după Hecuba și alte tragedii euripidiene, de Mihai Măniuțiu. Regia: Mihai Măniuțiu; scenografia: Valentin Codoiu. Cu: Doina Deleanu, Tatiana Ionesi, Livia Iorga, Oana Sandu, Haruna Condurache, Diana Chirilă, Petronela Grigorescu, Antonela Cornici, Andreea Boboc, Maria Câmpean, Ingrid Elena Robu, Silva Helena Schmidt, Biatrice Cozmolici, Doru Aftanasiu, Octavian Jighirgiu, Cosmin Maxim, Constantin Pușcașu, Daniel Busuioc, Radu Ghilaș, Constantin Avădanei, Dumitru Năstrușnicu, Vlad Volf, Horia Veriveș, Petru Ciubotaru, Liviu Manoliu, Emil Coșeru, Gelu Zaharia, Brândușa Acioabăniței, Theodor Ivan, Albert Jighirgiu, Emanoil Jighirgiu. Data premierei: 8 mai 2010.

Năzdrăvăniile regizorale

„A aduce la zi” sau „a updata” este una dintre preocupările predilecte ale multora dintre regizorii contemporani. Pentru a ține pasul cu noile așteptări ale publicului de teatru, relecturile se impun adeseori cu necesitate. E recitit și redimensionat Shakespeare, e recitit Cehov, ca să nu mai spunem că protodramaturgi precum Sofocle sau Euripide par, în montările regizorilor nonconformiști, a se fi născut ei înșiși alaltăieri. De ce nu s-ar reciti deci, altfel, și basmele populare românești? Într-o cheie nouă, care să atragă atenția generațiilor crescute în fața monitorului și dopate cu altfel de „droguri” decât străvechile povești?

La o astfel de întrebare răspunde pozitiv proiectul teatral al Centrului European de Educație și Cultură „Artemis”, realizat în parteneriat cu Teatrul Național „Vasile Alecsandri” Iași și concretizat în spectacolul **Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte**, într-un scenariu și o regie semnate de Teodor Corban.

Păstrând intact firul general al basmului (promisiunea inițială făcută înainte de naștere, alegerea calului năzdrăvan, plecarea în lume, încercările – Gheonoaia, Scorpia, ispita – Valea Plângerii, moartea eroului), scenaristul deturneză sensurile secunde ale tramei și reconfigurază profilul personajelor. Așa se face că spectatorul se va întâlni cu un turbo-cal, hrănit cu fân ecologic, dar și cu kerosen, mare iubitor de muzică rock, pus uneori pe șotii, alteori înțelept și sfătos. Gheonoaia (căreia i se spune Gheo) și Scorpia devin în lectura lui Teodor Corban nesățioase nimfomane, în vreme ce zânele alcătuiesc un „trei în unu” coborât de prin străvechile mitologii, dar „fardat” cu apucături de astăzi. Toate aceste caractere „operate” la „clinicile” de actualizare ale scenaristului gravitează în jurul unui Făt-Frumos nu foarte isteț, dar ambițios, care descoperă lumea și efemeritatea ei, la fel cum se descoperă pe sine în diferitele secvențe ale propriei sale deveniri. Tehnicile de construcție se slujesc, prioritar, de umor; fie umor spontan, fie de interpretare, fie rezultat din tot felul de intertextualități pontoase (un exemplu – analogia dintre Făt-Frumos, care își părăsește regatul cu un cal, și Richard al III-lea, gata să-și dea regatul *pentru* un cal ș.a.).

A fost riscant ce au încercat autorii proiectului, însă a meritat. De ce riscant? Pentru că în asemenea cazuri de actualizare totul este pe muchie de cuțit. Lucrezi cu un fond aproape canonizat al spiritualității românești (basmul, tradiția etc.), ai de-a face cu personaje adânc întipărite în mentalul colectiv, depinzi de o morală dată definitiv și orice dezertare devine imediat o impietate condamnată (a se vedea cazul *Motanului încălțat Forever*, transpus scenic de Benoît Vitse în 2005, la Ateneul Tătărași din Iași, montare îndelung blamată de apărători ai tradiției):

Ei bine, Teodor Corban își salvează dramatizarea de la un atare nefericit destin printr-o foarte subtilă și echilibrată îmbinare între o licențiozitate adeseori prea îngroșată și un rafinament cald, inteligent livrat mai ales la nivelul teatrului de umbre. Din contrastul acesta fin se nasc, cred, plusurile de ansamblu ale spectacolului. Frivolul este contrabalansat de gravitatea mesajului, circular și curat transpus (bătrânul de dinainte de naștere, bătrânul de dinainte de moarte), la fel cum trecutul ancestral își întinde mereu tentaculele într-un prezent continuu.

Un alt avantaj este ritmul foarte bun, ritm dat cu predilecție de ilustrația muzicală diversă și antrenantă (de la rock, la tangou, de la ritmuri indiene la vals), condusă, onomatopeic și nu numai, de un cal DJ-izat, aflat, cum s-ar spune, „la butoane”. Și la propriu, și la figurat (calul conduce/regizează acțiunea basmului)... Simplitatea scenografiei (Rodica Arghir) se potrivește opțiunii regizorului de a miza mult pe aluzii vizuale (calul e doar o mătură pe care încalecă Făt Frumos, mătură care, la rândul ei, capătă conotații falusice etc.) sau pe aluzii textuale (remarcabilă, de exemplu, găselnița personajului Fără, cu efecte sigure la public). Scena respiră și, ca spectator, descoperi cât ți-a lipsit suflul aceasta. Notă mare și pentru mișcarea scenică (Marius Manole).

Actorilor le place ceea ce fac și asta se simte imediat. Carisma lui Cosmin Maxim (unul din foarte puținii actori ieșeni născut, nu făcut), expresivitatea și naturalețea Antonellei Cornici (de-am revedea-o mai des în producțiile Naționalului), savoarea Irinei Răduțu Codreanu (cu niște inflexiuni vocale absolut seducătoare), polifonicul Dumitru Năstrușnicu (în sfârșit, un regizor care știe ce să-i dea de făcut!) și dezinvoltura debutantei Ioana Natalia Corban (să fie într-un ceas bun!) – tot atâtea ingrediente care promit spectacolului, dacă nu viață fără moarte, măcar o existență lungă și ...aplaudată.

Cred că principalul merit al *Tineretii fără bătrânețe*... este acela de a scoate la suprafață o dimensiune de autentică ludicitate, despovărată de balastul ideatic și metaforic al unor regizori de-ai locului care se cam poticnesc în propria culturalitate. Aici ai mereu impresia că regizorul se joacă, actorii se joacă, băieții de la lumini se joacă, cei de la sunet la fel, și mai că-ți vine să lași totul baltă și să te joci și tu...

Teatrul Național „Vasile Alecsandri” Iași – *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*. Scenariu și regie: Teodor Corban. Scenografie: Rodica Arghir. Mișcare scenică: Marius Manole. Cu: Cosmin Maxim, Dumitru Năstrușnicu, Irina Răduțu Codreanu, Antonella Cornici, Ioana Natalia Corban. Data premierei: 4 februarie 2010.